

LAMRe

Library, Archive and Museum Research Journal

Bilgi Bilimine Zararları Açısından Telif Haklarının İhlali ve Vergi Kaçakçılığı Suçları

Violation of Copyright Rules and Tax Evasion Harming to Information Science

Hülya ÇELİK ŞEŞEN*

Öz: Günümüzde bilgi üretimi ve enformasyon ediniminin hızla artmasına bağlı olarak bilginin kalitesinin korunabilmesi amacıyla, bilgi üreticileri ve bilgilibilim uzmanlarının daha özenli çalışmaları ve araştırma verilerini hukuka uygun şekilde koruyabilmeleri gerekmektedir. Enformasyon suçlarının dolaylı yoldan etkilediği diğer suçlar kategorisine, devleti ciddi zararlara uğratan 'vergi kaçakçılığı' suçları da dahil olmaktadır. Maddi ve manevi önemli bir suç unsuru olan mali suçlar ve vergi kaçakçılığı suçlarına karşı, Türk Ceza Kanunu'na dayanılarak suçta iştirak eden kişilere ekonomik yaptırımlar uygulanmaktadır. Vergi kaçakçılığı suçunda, kanun koyucu adli para cezası ve/veya hapis cezası ön görebilmektedir. Bunun yanında vergi kaçakçılığı suçu, devletin alması gereken vergi miktarına zarar verdiğinden, bu hem parasal değerde hem de cezai yaptırım olarak uygulanabilmektedir. Vergi kaçakçılığı suçları ve Türk Suç Sistemi'nde bu suça uygulanan yaptırımların hukuki boyutu, ilgili çalışmada detaylı şekilde ele alınmıştır. Çalışma, literatür taraması yöntemiyle uygulanmıştır. Çalışma sonucunda; Türkiye de bilgi kaynaklarının çoğaltılması ve bilgi uzmanlarının telif haklarına uyum konusunda bazı yasal suçlar işlendiği ve vergi kaçakçılığı konusuna da dikkat edilmediği görülmüştür. Çalışmada, vergi kaçakçılığı suçlarına karşı uygulanan güncel hukuksal yaptırımlar üzerinde de durulmuş ve çalışma sorunlu durumların çözümü için öneriler ile sonlandırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: BilgiBilim, Telif Hakları Hukuku, Vergi Kaçakçılığı, Türkiye.

Abstract: Information professionals and information science experts should take into consideration the legal protection of research data and of the other types of information to protect the quality of such inputs that are being rapidly increased and acquired. Tax evasion is among those categories of crimes causing serious harms to the state and has both material and immaterial elements in which as a result financial sanctions are imposed on persons participating in such crimes according to the Turkish Criminal Code. Furthermore, the legislator may even foresee punitive fine and/or imprisonment in case of commitment of tax evasion crimes. Additionally, since tax evasion decreases the amount of the tax that the state receives the harm might be compensated by a monetary or a criminal sanction. Tax evasion crimes and the legal dimension of the sanctions imposed on this crime within the Turkish criminal system are discussed in detail in the literature. The current work applies a literature review method and the findings point that, there are crimes exist in Turkey related to the false methods applied in reproduction of the information resources and the tendency shown by some information professionals regarding copyright law ignorance. The study also focuses on the current legal sanctions against tax evasion crimes that seem problematic and raises some recommendations for solving these problems.

Keywords: Informationscience, Copyright Law, Tax Evasion, Turkey

Hülya ÇELİK ŞEŞEN: Öğr. Gör., Bartın Üniversitesi, Bartın Meslek Yüksekokulu, Hukuk Bölümü, Bartın, Türkiye.

Email: hulyacelik@bartin.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7846-2155>

Bildirimler:
Sorumlu Yazar*

Geliş/Received: 12.09.2020

Düzeltilme/Correction: 17.09.2020

Kabul/Accepted: 28.09.2020

Giriş

Günümüzde bilginin içeriğinin olduğu kadar, doğruluğunun da korunması en büyük sorunlardan biri durumuna gelmiştir. Bilgi bilim geniş kapsamlı bir disiplin olup; hukuk, dilbilim, psikoloji, bilgisayar teknolojileri, matematik, iletişim vb. disiplinlerle desteklenir durumdadır. Bilgi bilimi bu tür meslek dallarındaki kişilerin yeni bilgilerden yararlanabilmeleri için gerekli bilgilerin en yararlı şekilde kullanıcıya ulaşmasını ve sunulmasını sağlamaktadır. Dijitalleştirme ve çoğaltma teknolojisinin hızlanması ile birlikte; bilginin çalınması, bilginin yasal izni olan kişilerden habersiz çoğaltılması, telif haklarının ihlali, bilginin ticari bir meta olarak pazarlanması vb. sıkıntılar baş göstermeye başlamıştır. Araştırmacılar ve araştırma verilerini elde eden kişiler, elde ettikleri verilerin tüm bilimsel ve akademik dünyada değer görmesini isterler. Fakat bu olumlu-fedakâr isteklerinin ve emeklerinin hiçbir dönemde suistimal edilmemesi gerekmektedir. Bu nedenle yazar haklarının yasal açılardan korunabilmesi için 'telif hakları yasaları' oluşturulmuştur. Telif hakları; "kişinin her türlü fikri emeği ile meydana getirdiği ürünler üzerinde hukuken sağlanan haklarıdır" ("Telif Hakları Genel Müdürlüğü", 2020). Telif haklarının varlığı ile hem eser üreticileri hem yayınevleri hem de üreticilerin geriden gelen mirasçılarının eserler üzerindeki maddi/manevi hakları korunmaktadır. Telif haklarının ihlal edilip-edilmediği veya mevcut ihlallere karşı yapılması gereken maddi/manevi yaptırımlar 'telif hukuku' ile takip edilmektedir. Telif hukukunun gereklilik nedenleri şunlardır:

- a) *"Herkesin sahibi bulunduğu (yarattığı) her türlü bilim, edebiyat veya sanat eserinden doğan manevi ve maddi yararlarını korunmasını isteme hakkı vardır.*
- b) *Eserler, insan hayatını yaşamaya değer kılan bir güvencedir. Buluşlar ve sanat eserlerini korunmasını sağlamak, dikkatle izlenmesi gereken bir Devlet görevidir. Yaratıcı düşünce ürünlerinin yeterince korunmadığı bir toplumda ilerleme kaydedilmesi mümkün değildir. Bu koruma ise devletin görevidir ve ancak etkin bir fikri hak mevzuatıyla mümkündür.*
- c) *Fikri haklarda eser sahibi ile toplum, ulusal menfaatler ve dış dinamikler arasındaki dengeler esastır ve bu denge kurulduğu oranda fikri hukuk mevzuatı başarıya ulaşmış sayılır" ("Telif Hakkı", 2020).*

Dijitalleştirme ve çoğaltma teknolojisinin hızlanması ve paranın hüküm sürdüğü bir kapitalist sistem ile birlikte günümüzde telif suçları ve buna bağlı diğer suçlar da artmıştır. Genel olarak bilginin çalınması, bilginin yasal izni olan kişilerden habersiz çoğaltılması, telif haklarının ihlali, bilginin ticari bir meta olarak pazarlanması vb. sıkıntılar her geçen gün alınan yasal önlemlere rağmen suçun işlenmesini kolaylaştırmaktadır. Tüm bunlar, kültür ve sanat eserlerinin telif haklarını koruma konusunda toplumun

algısını; eser yaratıcısına (yazara, sanata, sanatçıya) ne ölçüde saygı duyulduğunu göstermesi bakımından birer imleçtir. Üstelik bu görüntülerin normalmiş gibi algılanması ve kanıksanması telif kültürünün gelişmediği ülkelerde sık görülen bir durumdur. Öyle ki bazı şehirlerimizde korsan eserlerin satıldığı tezgâhlar, aynı eserlerin orijinallerinin satıldığı yayınevlerinin, mağazaların önünde serbestçe kurulmaktadır. Bugün korsan baskısı bulunmayan kitap, kaset, CD ya da VCD yok gibidir (Memduhoğlu, 2008, s. 125). Devlet, 2008 yılından başlayarak 2020 yılına kadar korsan eserlerle mücadele konusunda birçok önlemler almış olsa da bu sefer de eserlerin internetten çoğaltılmasının önüne bir türlü geçilememektedir.

Tüm bu suç unsurlarının dolaylı yoldan etkilediği diğer suçlar kategorisine, devleti ciddi zararlara uğratan ‘vergi kaçakçılığı’ suçları da dahil olmaktadır. Vergi kaçakçılığı suçları, bazı kurumlarda kitap veya kültürel malzeme ihalelerinin usulsüz yerine getirilmesi, korsan kitapçılık, yayınevlerinin vergiden kaçırabilecek şekilde ufak muhasebe düzenbazlıkları yapmaları vb. çeşitli şekillerde meydana gelmektedir. Maddi ve manevi önemli bir suç unsuru olan mali suçlar ve vergi kaçakçılığı suçlarında, suça iştirak eden kişilere yönelik olarak ekonomik yaptırımlar uygulanmaktadır. Vergi kaçakçılığı suçları, devlet ve vatandaş arasında çözümlenmesi gereken bir suç çeşididir. Bunun yanında vergi kaçakçılığı suçu, devletin alması gereken vergi miktarına zarar verdiği için, bu suçlar tarafından korunan yasal değer çoğunlukla parasal değerde olmakla birlikte, cezai yaptırım olarak da suçlu kişilere karşı farklı cezalar da uygulanabilmektedir.

1. Vergi Yükümlülüğü Kavramı

Bir devletin vergi alabilmesi için, belirli bir toprak parçası üzerinde yetki sahibi olması gerekmektedir. Vergilerin kanuniliği ilkesi gereği devleti yöneten iktidarın, halkı keyfi vergilendirmesinin önlenmesi gerekmektedir. Bu önlemenin yasal dayanağı, ‘vergi kanunudur’. Vergi kanunları, devletin gelirlerinin bir düzen içinde alacak-borç ilişkisini sağlayabilmesi bakımından önemlidir. “*Ancak unutulmamalıdır ki vergi kanunlarının tatbiki, vatandaşın çok hassas olduğu bir noktaya, yani mali güçlerine, tesir eder. Bu noktada vergilendirme yetkisi normlar hiyerarşisinde yasama organınca ele alınmış ve anayasalara girmiştir*” (Özer, 1968, s. 101).

Her ülkede devletin vergi alabilme yetkisi, devletin anayasasına bağlıdır. Bunun nedeni, özellikle, demokratik ülkelerde halktan alınacak vergi ve benzeri yükümlülüklerin yine halkın iradesine ve rızasına

dayanması gereğidir. “Bu itibarla devletlerin anayasalarında mali hükümlerin yer alması tarihi gelişim olarak milletin iradesinin esas alınmasının bir sonucudur” (Erginay, 1983, s. 57).

Türkiye’de yürürlükte bulunan 1982 Anayasası’nın Temel Hak ve Ödevler başlıklı İkinci Kısımında yer alan Siyasi Hak ve Ödevler başlıklı Dördüncü bölümünde Vergi Ödevi başlıklı 73. Maddeye göre;

- a) “Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.
- b) Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.
- c) Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.
- d) Vergi, resim, harç ve benzeri yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapma yetkisi Cumhurbaşkanlığına verilebilir” (“Vergi Usul Kanunu”, 2020).

Vergi suçları, devlet hazinesine karşı işlenen ekonomik suçlardır. Devlet hazinesinin zarar görmesinin engellenmesi kamu yararı ile özdeşleşmektedir. Vergi suçlarının işlenmesindeki en önemli neden, toplumun sosyal, ekonomik ve mali yapısının ileri derecede bozuk olmasındandır. Ekonomik olarak yıkık durumdaki vatandaşlar ve maddi olarak daha fazla kazanma hırsına sahip olan zengin vatandaşlar da vergi ödemekten kaçınmakta ve suç işlemeyi göze alabilmektedir.

2. Vergi Kaçakçılığı Suçları Kavramı

Vergi kaçakçılığı suçu, Türk Ceza Kanunu’na göre mali bir suç çeşididir ve devletin para rejimini (gelir-gider ilişkilerini) ilgilendiren unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Türk Ceza Kanunu’nda¹ vergi suçunun detayları şunlardır:

--Vergi kaçakçılığı suçu, vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklanma/ibraz mecburiyeti bulunan defter ve kayıtların, fatura veya diğer belgelerin hukuka aykırı olarak düzenlenmesi, kullanılması, tahrif edilmesi, yok edilmesi; bu evrak ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri yapılması ile meydana gelen vergi suçlarından (Vergi Usul Kanunu md. 359). Uygulamada vergi kaçakçılığı suçları arasında en çok rastlanılan suç tipi sahte fatura düzenleme veya kullanma (naylon fatura) suçudur. Vergi Usul Kanunu normlarının ihlal edilmesiyle oluşan vergi kaçakçılığı suçunun soruşturma ve kovuşturması Ceza Muhakemesi Kanununun genel hükümleri uygulanarak yapılır. Vergi suçları, resen soruşturulur, bu suçlara dair herhangi bir şikâyet süresi yoktur. Şikâyetten vazgeçme ceza davasının düşmesi sonucunu

¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.213.pdf>

doğurmaz. Vergi suçlarında yargılama yapma görevi, Asliye Ceza Mahkemesi tarafından yerine getirilir. Dava zamanaşımı, suçun işlendiği tarihten itibaren belli bir süre geçtiği halde dava açılmamış veya dava açılmasına rağmen kanuni süre içinde sonuçlandırılmamış ise ceza davasının düşmesi sonucunu doğuran bir ceza hukuku kurumudur. Vergi suçlarında dava zamanaşımı süresi TCK'nın genel zamanaşımı hükümlerine göre belirlenir. TCK'a göre, vergi suçlarında temel dava zamanaşımı süresi 8 yıldır. Vergi suçlarında dava zamanaşımının başlama tarihleri her eyleme göre ayrı ayrı değerlendirilmelidir Buna göre;

- Hesap ve muhasebe hilesi yapmak suretiyle işlenen vergi suçlarında dava zamanaşımı, kayıtlarda hilenin yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar. Fiil birden fazla kere işlenmişse, örneğin, her ay düzenli bir şekilde muhasebe hilesi yapılmışsa, en son fiilin işlendiği tarih dava zamanaşımının başlama tarihi olarak kabul edilir.
- Sahte hesap açılması suretiyle vergi kaçakçılığı suçunda dava zamanaşımı hesabın açıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar.
- Çifte defter tutma suretiyle işlenen vergi suçunda, hesap ve işlemlerin yasa dışı defter, belge veya diğer kayıt ortamlarına kaydedildiği tarihte dava zamanaşımı süresi işlemeye başlar.
- Defter, kayıt ve belgeleri tahrif etmek suretiyle işlenen vergi suçunda, dava zamanaşımı süresi tahrifatın yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar.
- Vergi incelemesi sırasında incelemeye yetkili elemanlara varlığı noter tasdik kayıtları veya sair suretle sabit olan defter ve belgelerin ibraz edilmemesi suretiyle Vergi Usul Kanunu'na muhalefet suçunda dava zamanaşımı süresi, defter ve belgeleri isteme yazısının usule uygun tebliğ edilmesinden sonra verilen sürenin bitmesinden sonraki gün başlar.
- Muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenlemek suretiyle Vergi Usul Kanunu'na muhalefet suçunda dava zamanaşımı süresi belgenin düzenlendiği tarihten itibaren başlar.
- Saklama/ibraz zorunluluğu bulunan defter, kayıt ve belgeleri yok etmek suretiyle vergi suçunda dava zamanaşımı süresi, yok etme eyleminin işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlar.
- Sahte belge düzenlemek suretiyle işlenen vergi suçunda dava zamanaşımı süresi sahte belgenin düzenlendiği günden itibaren işlemeye başlar. Örneğin, sahte fatura düzenlenmesi halinde sahte faturanın düzenlendiği gün dava zamanaşımı süresi işlemeye başlar. --

Vergi kaçakçılığı suçları, devletin mali dengesinin korunup-korunamaması konusunu da etkilemektedir ve bu açıdan da yine mali suçlar olarak addedilmesi gerekmektedir. Vergi kaçakçılığı suçunun

tanımlanmasında ekonomik suç ifadesinin kullanılması, zararın uygulanması ve sonucunda ortaya çıkan suçun niteliği ve türüyle ilgilidir. Örneğin Türk Ceza Kanunu'nda kasten insan öldürme ve yaralama suçları, kişilere karşı işlenen suçlardan, hayata karşı işlenen suçların başlığı altında düzenlenmiştir. Bu nedenle 'vergi kaçakçılığı suçu da ekonomik bir yapıda olduğundan, ekonomik suçlar başlığı altında incelenir. Vergi kaçakçılığı suçlarının ekonomik gelişmelerle doğru orantılı şekilde değişime uğradığı ve zaman içerisinde dönüşüm geçirerek çeşitlendiği de görülmektedir. Bu suçların ortaya çıkartılmasındaki zorluklar nedeniyle yaptırımlarında zaman içerisinde değişmesi kaçınılmaz olmaktadır. Diğer bir ifadeyle suçun engellenmesi amacıyla kullanılan araç ve yöntemlerin de değişimi suçla mücadele ve suçun önlenmesi adına oldukça gereklidir. “*Bu açıdan bakıldığında vergi kaçakçılığı suçuyla mücadelede başarılı olunabilmesi adına öncelikli olarak suç tanımının doğru şekilde yapılması, suçların nelerden oluştuğunun tespitinin yanında suçun nedenlerinin, etkilerinin ve suçla mücadele yöntemlerinin kusursuz şekilde belirlenmesi gerekir*” (Kahraman ve Atsan, 2018, s. 170).

Vergi kaçakçılığı suçuyla mücadele; Türkiye gibi kanunların göz ardı edildiği ve depotizm (adam kayırmacılık) vb. olumsuz unsurların günlük yaşamın içinde bile yüksek oranda işlevsel olduğu ülkelerde çok zorlukla yürütülebilmektedir. Çünkü Türkiye de özel işletmeler, kamu idareleri ve hukukta görülen olumsuz durumların bir türlü düzeltilememesi, yetersiz istihdam, düşük maaşlı ve yanlış personel politikasının varlığı, etiksel kuralları asla göz önüne almayan meslek gruplarının çoğunlukta olması vb. olumsuz nedenler, vergi kaçakçılığı gibi önemli bir suç türüyle mücadeleyi oldukça zorlaştırmaktadır. Bu durumlar da beraberinde birçok meslek içerisinde, mesleksel yozlaşmayı getirmektedir. Ayrıca yolsuzluk sonucunda devletin uğradığı ekonomik darbeler ve işletmecilik açısından rekabetin de doğrudan zarar görmesi gibi birçok olumsuz faktörün sonucu olarak; vatandaşların vergi kaçırmaktan asla utanmaması, vergi kaçırmaktan korkmaması, vergi kaçırmanın getireceği olumsuz sonuçları umursamamasına neden olmaktadır.

Vergi kaçakçılığıyla mücadele edebilmek için kanuni yaptırımların uygulanması ve istikrarlı şekilde devamlılığı önemlidir. Hem suçun önlenmesi hem de suç işlendikten sonra suçluyla mücadele için olması gereken düzenlemelere dikkat edilmelidir. Kanuni ihlallerin ceza kanunlarıyla yaptırım altına alınması ve yaptırımların kararlılıkla uygulanması gerekmektedir. Vergi kaçakçılığı suçu sadece adliyelerin mücadele etmesi gereken bir suç değil, devletin ve hükümetin de mücadele etmesi gereken bir suç çeşidi olarak görülmelidir. Ayrıca vergi kaçakçılığı suçlarıyla mücadele edebilmek için devletin gücünün, suça iştirak edenlere karşı hissettirilmesi önemlidir. Vergi kaçakçılığıyla güçlü bir mücadelenin yapılması suça iştirak

eden çıkar gruplarının güçlenmesini engellerken; kamu kaynaklarının etkin kullanılmasının önündeki engellerden birini de ortadan kaldırmaktadır.

Vergi kaçakçılığı suçunu işleyenlere karşı ekonomik yaptırımların yanında; hürriyeti bağlayıcı cezaların gerektiğinde uygulanmaya başlanmıştır. Cezaların genellikle ekonomik olmasının yanında, büyük ceza davalarında hürriyeti bağlayıcı cezaların uygulanmasının suçla mücadele açısından olumlu etkisi olabilir. Ancak kişileri suç işlemekten caydırıcı olan husus, yaptırımların ağırlığı değil asla cezasız kalmayacağı düşüncesidir. Vergi kaçakçılığı suçuyla korunan alan, her ne kadar sadece ekonomik alan gibi görünse bile kamu idaresinin zarar gören sıfatı nedeniyle belirli somut zararların ötesinde ekonomik ahlakında olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır. *“Bu nedenle yaptırımların adli para cezası ve hürriyeti bağlayıcı ceza olarak birlikte uygulanması söz konusu ahlakın olumsuz etkilenmesine engel olabilecektir”* (Kahraman ve Atsan, 2018, s. 170).

3. Dünyada Vergi Kaçakçılığı Suçlarıyla Mücadele

Dünyada vergi kaçakçılığının büyük bir suç olarak görüldüğü ve gereken yaptırımların yerine getirildiği görülmektedir. Bu konuda bir uygulama örneğine değinildiğinde; Amerika Birleşik Devletleri’nde 1930’lu yıllarda büyük bir suç örgütü kurarak çeşitli suçlara karışan ünlü gangster Al Capone örneği verilebilir. Al Capone’un vergi dünyası ile ilgili olan hayat hikayesi şöyledir:

“En ünlü Amerikan gangsterlerinden biri olan Alphonso Gabriel Al Capone, 1893’te ABD’ye göç etmiş Napolili bir İtalyan ailenin çocuğu olarak 1899’da New York’ta doğmuştur. Doğduğu şehirde pek çok işte çalışmıştır. Bu işlerden biri olan bar fedailiği sırasında yüzüne aldığı üç yara nedeniyle daha sonraları kendisine yaralı yüz (scarface) lakabı takılmıştır. Al Capone suç dünyasındaki yükselişini 1920’li yıllardaki içki yasağı sayesinde gerçekleştirebilmiştir. Chicago’da içki kaçakçılığından büyük paralar kazanmıştır. Chicago’nun banliyölerinden Çıçero’da kendi adamını belediye başkanı seçtirerek elde ettiği yasal güvenceyle gücünü arttırmıştır. Zaman içerisinde birçok rakibi ve düşmanı türemiştir. 1929’a gelindiğinde düşmanlarıyla arasındaki gerilim savaşa dönüşmüştür. 14 Şubat 1929’da rakip gangster çetesinden yedi kişiyi öldürmüş ama Sevgililer Günü Katliamı olarak anılan bu olayın Al Capone ile bağlantısı asla kanıtlanamamıştır. Pek çok kirlî işe ve cinayete bulaştığı söylenen Al Capone işlediği birçok suçu örtbas edebilmiştir. Ama 1929’da vergi kaçakçılığından tutuklanmış ve ünlü Alcatraz Hapishanesi’ne konulmuştur. 1947 yılında da burada hayatını kaybetmiştir” (“Al Capone”, 2020).

Al Capone örneğinde de görüldüğü gibi; o dönemde ABD adaletinin kriminal suçların aydınlatılması bakımından çok güçsüz ve bozuk olduğu görülebilmektedir. O dönem ABD’de vergi denetiminin, polisin yakalayamadığı, adaletin suçlayamadığı kimseleri bile yakalayabileceği görülmektedir. Al Capone gibi adi bir suçlu ancak bir vergi cezası ile yakalanabilmiştir. Dönemin Amerikan vergi sistemi hiçbir açığa izin vermemektedir. Bu konuda, hiçbir kişiye iltimas geçilmemektedir. Bir kimsenin vergi kaçırıp kaçırmadığının hangi yöntemlerle belirlenebileceği, herhangi bir suç bulunduğu bir suçlama yapılacaksa bunun nasıl delillendirileceği, nasıl belgelendirileceği ve nihayet suçlu oldukları ileri sürülenlerin nasıl yargılanabilecekleri üzerinde belirli kurallar belirlenmiştir.

Vergi hukukunda vergi idaresi ile vergi yükümlüsü veya sorumlusu vatandaş arasında hiçbir biçimde, örneğin ceza hukukunda olduğu gibi iddia ile savunma arasında bir eşitlik yoktur. Vergi kanunları yazılırken vergi idaresi tarafı açık biçimde üstün tutulmuş, siyah ile beyaz arasındaki gri alanlar hep vergi idaresi lehinde yorumlanmıştır.

4. Türkiye’de Vergi Kaçaklığıyla Mücadele

Ülkemizde vergi denetimi örgütü olan Hazine ve Maliye Bakanlığı Teşkilatı, Osmanlı Devleti’nden devralınmış ve sistem ana hatları ile Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren varlığını sürdürmüştür. Günümüzde vergi denetimi, Hazine ve Maliye Bakanına bağlı maliye müfettişleri, maliye müfettiş yardımcıları, hesap uzmanları, hesap uzman yardımcıları gelir idaresi başkanına bağlı olarak görev yapan gelirler kontrolörleri, stajyer gelirler kontrolörleri ile ilin en büyük mal memuru, vergi dairesi başkanına bağlı olarak görev yapan vergi denetmenleri ve vergi denetmen yardımcıları ile vergi dairesi müdürleri tarafından gerçekleştirilmektedir (Topçu, 2005, s. 6). Vergi denetim faaliyetleri, Hazine ve Maliye Bakanlığı’na bağlı merkez ve taşra örgütü denetim birimleri aracılığı ile ortaklaşa yürütülmektedir. Yılın belirli dönemleri (Mart ve Nisan ayları) vergi denetimlerinin sıklaştırıldığı dönemlerdir. Vergi denetiminin verimli yapılmasıyla, ileride oluşabilecek potansiyel vergi kayıp kaçaklarının da tespit edilebilmesi kolaylaşmaktadır.

Türk Ceza Kanunu’nun 21. Maddesinde² *..Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanunî tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir*” denilmektedir. Yani kastın isteme unsuru, suçun maddi unsurlarının gerçekleştirilmesine yönelik iradeyi ifade etmektedir.

² Türk Ceza Kanunu, 2020. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>

Vergi Usul Kanunu'nun 359. Maddesi, *“..yanıltıcı belge kullananlar.. 18 aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur”* demektedir. Dikkat edilirse bu ikincisinde ceza adaletinin temeli olan kasıt aranmamakta, bilmeden kullanma dahi ceza kapsamında sayılmaktadır.

Ülkemizde zaman zaman çıkarılan vergi affı yasalarına rağmen; işverenler daha çok kazanma hırsı ile naylon faturacılık ile sahte ve eksik vergi bildirimleri yapmaya devam etmektedirler. Bu işverenlerin sıkı denetlenmesi ile birlikte vergi kayıp ve kaçakları da ortaya çıkmaya başlamış, dolayısıyla vergi kayıp ve kaçakçılığı ile mücadele de başlamıştır. Bunun yanında, vergi denetmenlerinin yetkilerinin aşırı olduğu ülkelerde çeşitli sorunların da olduğu görülmüştür. *“Örneğin Belçika’da Anvers Yüksek Mahkemesi, KBC Lüksemburg davasında, bir bankanın eski çalışanı tarafından gerçekleştirilen kaçakçılık suçuna ait vergi idaresince elde edilen bilgileri dikkate almayı reddetmiştir. Almanya’da da kuşkulu bir şekilde elde edilen bilgilerin geçerliliği tartışılmaktadır”³*. Vergi denetimlerinin adil şekillerde ve uzman kişilerce, objektif kriterlerle yapılması gerekmektedir.

Tüm bu mücadeleler sonucu vergi hukukunun vergi suç ve cezalarına yönelik dalı olan vergi ceza hukuku önem kazanmıştır. Ülkemizde vergi suçları ve cezaları esas olarak Vergi Usûl Kanunu’nda düzenlenmiştir. Vergi Usûl Kanunu’nun düzenlediği suç ve cezaların bir kısmı yalnız vergi hukukunu ilgilendirmektedir. Vergi dairesi tarafından suç olarak saptanan fiil için hiçbir yargısal karara gerek olmadan yine vergi dairesince ceza kesilebilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Yayınevleri, yazarlar, okuyucular bilgi üretimine hizmet eden ünitelerdir. En kaliteli hizmet, okuyucunun ve yazarın karşılıklı haklarını sağlayabilen bir anlayışla yürütülebilir. Bu anlayışı kavramış bir bilgi üretimi sistemi, çağdaş ve yeterli şekilde hizmetlerini sürdürebilecektir. Fikir ve sanat eserleri ile ilgili telif haklarının korunması yönünde, vatandaş ve yazarlarında yapması gereken önemli uygulamalar bulunmaktadır. Bu uygulamalara katkı olarak, devletinde yasal yaptırımlar konusunda asla geri planda kalmaması gerekmektedir.

Geleceğe yönelik olarak telif haklarının korunması ve vergi kaçakçılığının önlenmesi açısından şu konulara dikkat edilmelidir:

³ Commission des Infractions Fiscales Rapport, 2013.

- ✓ Korsan eser satıcılarının tespit edilerek, mesleklerinden veya maddi kazançlarından men edilmeleri gerekmektedir,
- ✓ Vergi kaçakçılığına neden olabilen, yazarın emeğine zarar veren ve haksız kazançta yol açan korsan kitap, cd, elektronik alet-edevat vb. benzeri eserlerin satın alınmaması konusunda kullanıcıların uyarılması gerekmektedir,
- ✓ Eser sahipleri ve yayımcıların, eserleri uygun ve makul bir fiyatla piyasaya sürmesi konusunda ortaklaşa bir işbirliği içinde olmaları gerekmektedir,
- ✓ Gelişen ileri web teknolojisinin katkısıyla elektronik yayıncılık ve haberleşme hızı da yükselişe geçmiştir. Bireyler kendi kişisel verilerini üretmeye başlamışlardır. Özellikle akıllı telefonlar, tabletler vb. elektronik aletler ile her kullanıcı bir nevi kendi başına yayıncı gibi olmaya başlamıştır. Elektronik yayıncılığın bu seviyede ilerlemesi ile birlikte, zamandan ve mekândan bağımsız şekilde bilgi üretimi ve yayımı da gelişmeye başlamıştır. Bu gibi gelişmelerinde takip edilerek, internet üzerinden bilginin amaçsızca yayılımı da takip edilmelidir. Dijital Ortamda Telif Haklarının Korunması konusunda da gereken çalışmalar yerine getirilmelidir.

Kaynakça

- Al Capone, (2020). Erişim adresi: <http://www.soylan.com/makaleler/27.htm>
- Commission des Infractions Fiscales Rapport, (2013).
- Erginay, A. (1983). “Yeni anayasamızın malî hükümleri”. *Prof. Dr. Fadıl H. Sur'un Anısına Armağan içinde (Kısaltma, Erginay, Malî Hükümler)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 57-68.
- Kahraman, R., Atsan, E. (2018). “Vergi kaçakçılığı suçunda hürriyeti bağlayıcı ceza üzerine bir değerlendirme”. *Fiscaeconomia*, 2(3), 168-197.
- Memduhoğlu, H.B. (2008). “Kültürel ve sanatsal yaratıcılığın teşvik edilmesi ve etik yükümlülükler bağlamında telif haklarının korunmasına ilişkin kavramsal bir çözümleme”. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 118-128.
- Özer, İ. (1968). *Türkiyede vergi rezervleri*. Ankara: Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu Neşriyatı, 140.
- Telif Hakları Genel Müdürlüğü, (2020). Telif Hakkı Nedir?. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı THGM Resmi websitesi. Erişim adresi: <https://www.telifhaklari.gov.tr/Telif-Hakki-Nedir>
- Topçu, H. İ. (2005). *Vergi denetimi beyandışı ekonomi ilişkisi: İstanbul örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Vergi Usul Kanunu, (2020). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.213.pdf>
- Yeni Türk Ceza Kanunu, (2020). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>